

Predstavitev stalne razstave ob odprtju

»Prijazen pozdrav vsem! Tudi meni je v čast, da ta slovesni trenutek lahko delimo z obema gospema ministricama, nekdanko, s katero smo začeli to pot prenove, prof. dr. Majo Zalaznik in sedanko, prof. dr. Simono Kustec, s katero zaključujemo projekt. Ob tem seveda zahvala Ministrstvu za izobraževanje, znanost in šport, da je omogočilo ta veliki projekt.

Pa smo tukaj! Cenjeni obiskovalci, dragi sodelavci in sodelavke, pa smo tukaj, v trenutku, ko lahko postavimo piko na i našim večletnim prizadevanjem in v prenovljenih prostorih muzeja odpiramo novo stalno razstavo.

V muzeologiji velja, da je stalna razstava najpomembnejša razstavna naloga vsakega muzeja, je vrhunec muzejskega dela in kot taka priložnost, velika čast za avtorje in še večja odgovornost.

Ni bilo lahko! A smo vztrajali, preživeli marsikaj v tem obdobju. Razstavo nas je ustvarjalo več avtorjev skupaj. Vsebinske teme smo pripravljali v ožjem krogu petih kustosov muzeja: dr. Branko Šuštar, Mateja Ribarič, Marko Ljubič, Anton Arko in mag. Marjetka Balkovec Debevec ter direktor muzeja, mag. Stane Okoliš. Nato se je krog širil, aktivno so sodelovali še: Polona Koželj, Ksenija Guzej, Franci Kadivec, Marjan Javoršek, Mateja Pušnik, Klara Keršič, Matej Prevc, Tatjana Hojan. Pomemben del širšega kroga so bili arhitekti: Ana Kreč, ki je bila tudi soavtorica vsebin o arhitekturi šolskih stavb, Jure Hrovat ter Ana Križaj in Ana Kosi. V tem krogu sta še oblikovalki Irena Gubanc in Teja Jalovec s sodelavkama Matejo Škofic in Majo Horvat. Pri razvoju digitalnih vsebin je sodeloval Bor Hojs – Studio Tibor, nato pa se krog razširi še na mnoge druge sodelavce in izvajalce, ki so vsak po svoje pripomogli k nastanku nove stalne razstave.¹

Soočali smo se z različnimi pogledi, interesi, zahtevami, željami. Usklajevali smo se, se prepričevali, dopolnjevali, pilili drug ob drugem in na koncu spoznali, kako pomemben je bil delček prav vsakega posameznika, ki je sodeloval pri tem projektu. Zato moja velika, iskrena zahvala prav vsakemu posebej. Prav tako zahvala kolegom in kolegicam v muzejih, arhivih, knjižnicah in drugih ustanovah, ki ste nam prišli naproti ob naših prošnjah in vprašanjih.

Šola je zakon! Se strinjate z mano? Ta naslov stalne razstave, ki nosi podnaslov Izobraževanje in vzgoja na Slovenskem skozi čas, smo izbrali zato, ker – najprej – šolstvo temelji na zakonodaji, vsaj odkar je vladarica Marija Terezija šolstvo poddržavila in leta 1774 izdala prvi državni osnovnošolski zakon.

Po drugi strani pa je šola eno samo življenje, preplet mnogih nepozabnih doživetij in je zato v žargonu mladih zares zakon!

¹ Podrobneje: glej kolofon nove stalne razstave.

Vsebina naše nove stalne razstave je predstavljena po obdobjih, 13 jih je in vsako je obarvano z drugo barvo, dodatna samostojna vsebina je še arhitektura šol in šolskega prostora.

Glej in se uči! S tem stavkom začenjamo pot izobraževanja na časovnici, po kateri potuje čas s svojimi dogodki od prazgodovine do sodobnosti. Stavek, za katerega si predstavljamo, da so ga pogosto izrekli tam v pradavnini, je uporaben tudi v današnjem poučevanju. A vmes se je na poti izobraževanja oblikovalo še veliko pedagoških pristopov, metod in oblik poučevanja, šolskih reform, tehnoloških in drugih novosti. Vse to smo želeli zajeti v vsebino razstave.

Dejstvo je, da je dediščina izobraževanja zelo bogata. Dejstvo je, da bi vsebino lahko razstavili v vsaj 14 sobanah, in žal nam je, da so številni predmeti, ki jih naš muzej hrani, še morali počakati v muzejskih depojih. Kajti, priznajmo, naši razstavni prostori niso ravno takšni, kot bi si jih muzealec zaželel. Po drugi strani pa so ti naši prostori v lepem središču Ljubljane in prežeti z duhom šolstva: najprej so bile tu uršulinske šole, nato so se tu šolala dekleta za poklic medicinske sestre. V danih razmerah smo poskušali narediti največ, kar se je dalo – ob upoštevanju sodobnih muzeoloških usmeritev in zadnjih spoznanj šolskozgodovinske znanosti.

Morda bi lahko rekli, da smo pripravili izvleček, esenco, enciklopedijo dediščine šolstva in vzgoje in jo na interaktiven način prelili v muzejsko razstavno govorico.

Arhitekturne, grafične in oblikovne rešitve bodo v nadaljevanju predstavili naši sodelavci arhitekti in oblikovalke, zato se zdaj samo na hitro sprehodimo po bistveni vsebinski zasnovi razstave.

Razstavni prikaz je razdeljen na več nivojev.

V prvem vidnem polju obiskovalca so predstavljene temeljne značilnosti izobraževanja in vzgoje. Tu so tudi zanimiva vprašanja, namigi, ki nas povabijo, da se ta črna šolska tabla spremeni v neko čudežno skrinjico, ki nas z odpiranjem vratc, loput, predalov vodi do bolj poglobljenih vsebin in podatkov, različnega gradiva, mikavnih zgodb in muzejskih predmetov. V preplet celote vsa razstavna obdobja povezujejo skupni elementi, teh je skoraj 20. Na primer, v vsakem obdobju lahko sledimo, kakšna pisala in pisalne podlage so uporabljali, kako je potekal boj za slovenski jezik v šolah, prepleta se ideologija v šolstvu. Prikazane so osebnosti, ki so pomembno zaznamovale izobraževanje. Vas morda zanima, kako so se podpisali Karel Veliki, Marija Terezija, Blaž Kumerdej in drugi, ki so vključeni v našo zgodbo izobraževanja? Že samo njihov podpis je droben, a zanimiv element, ki nakaže osebnost in dobo, v kateri je živel. V vsakem obdobju svojo sporočilnost nosijo tudi zanimive pedagoške misli, kot je na primer Platonova misel: »*Nikoli ne jemlji poguma nikomur, ki stalno napreduje, četudi počasi.*«

Poleg najpomembnejših tem na prvem nivoju so na drugem nivoju predstavljene sheme šolskih sistemov, zemljevidi, s prikazanim razvojem šolske mreže pa načrti šol in še marsikaj.

Če je ena plat razstave znanstvena, zakonodajna, smo po drugi strani želeli ujeti način življenja otrok in učiteljev posamezne dobe. To prikazujemo z ilustracijami vsakdanjega življenja, z maketami, nivojskimi podobami, ambientalnimi postavitvami in drugim. Verjamemo, da bodo tako male kot velike obiskovalce našega muzeja pritegnile igrače, saj je tudi igra pomemben del vzgoje.

Prav tako prek zvočnih posnetkov posameznih obdobij lahko ujamemo duh časa. Tu so še video in filmski posnetki ter digitalne vsebine, ki jih ponuja sodobna tehnologija. Na plakatih, ki vabijo v naš muzej, ste se že lahko srečali s t. i. obogateno resničnostjo (AR – augmented reality), s tem želimo nadgraditi razstavo še v prihodnje.

Srečali pa se boste tudi z našimi tremi liki: z dvema simpatičnima, navihanimi učencema – to sta Ana in Blaž, ki znata, kot njuni imeni povesta, vse od A do Ž in se po obdobjih spreminjata v muzejske junake tiste dobe. Občasno pa se jima pridruži še sovica Zofi, ki je vedno polna modrosti.

Cilj našega muzeja je tudi inkluzivnost, prilagoditev razstave za dostopnost muzeja za osebe s posebnimi potrebami, zato smo že vpeljali določene elemente, kot je možnost tipanja replik predmetov in osnovni napisi v Braillovi pisavi, kar naj bi bilo v pomoč slepim in slabovidnim in v opomnik vsem nam, da živimo v družbi raznolikih ljudi z različnimi zmožnostmi in potrebami.

Vsekakor pa želimo še naprej ohranjati svoj način dela, ta pa je, da posvetimo pozornost vsakemu obiskovalcu, saj topel človeški odnos največ šteje, tudi v muzeju!

Vsako razstavo spremljajo ustrezne *publikacije*. Doslej smo izdali *koledar za leto 2022*, ki je tematsko namenjen delu razstavnih vsebin, na voljo vam je *zloženka* z osnovnimi informacijami. Ker želimo slediti sodobni muzejski doktrini, da interpretacija dediščine poteka na različnih ravneh, smo najprej pripravili t. i. mali vodnik – imenujemo ga *Beležka*, ki na poljuden, kratek način povzema vsebino, ki jo predstavljamo. Načrtujemo pa seveda tudi vodnik in razstavni katalog.

Šola je odsev časa! To je še ena od resnic, ki jih prikaže naša nova stalna razstava. Šolstvo je ves čas tesno prepleteno s širšimi kulturnimi in družbenimi dogajanjem in je zato razstava tudi odraz kulturne rasti Slovencev.

Izobraževanje močno vpliva na oblikovanje identitete posameznika in hkrati na oblikovanje širše družbene identitete, zato razstava ne pomeni le pogleda v preteklost, pač pa želi ponujati tudi dobre premisleke za načrtovalce izobraževanja v prihodnje. Prav tako se ponujajo vprašanja o vlogi pedagoškega poklica v sodobni družbi. Ali še velja misel, ki jo lahko zasledimo v pedagoški literaturi in pravi: »*Poučevanje, ki zapusti pečat, ni poučevanje iz glave v glavo, ampak iz srca v srce.*« (H. G. Hendricks, prof. in pisatelj)

Ja, res je, od razuma smo prešli *k čustvom*. Vsaka dobra razstava naj bi vzbudila tudi čustven odziv. Šolska doba je med drugim doba otroštva, mladosti, številnih izzivov odraščanja. Zato je ogled razstave lahko tudi čustveno doživetje, lahko je popotovanje v otroška in mlada leta, v spomine na šolo, ki so za vsakogar

edinstveni in neponovljivi. In ravno zato radi rečemo, da je naš muzej – *muzej, ki ohranja mladost.*

In če smo pri mislih na mladost in ker smo hkrati tudi v prvih pomladnih dneh tega leta, naj tole predstavitev strnem z željo, da bi tudi naš Slovenski šolski muzej po skoraj 125 letih skrbi za šolsko dediščino z novo stalno razstavo stopil v novo pomlad.«

*mag. Marjetka Balkovec Debevec,
vodja avtorske skupine projekta nova stalna razstava SŠM*

Odprtje novestalne razstave SŠM Šola je Zakon!, 22. marca 2022. Sodelavci SŠM z ministrico za izobraževanje, znanost in šport dr. Simono Kustec (hrani SŠM, fototeka, foto Andrej Peunik).